

СЕКЦІЯ 6. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Заочне засудження в Кримінальному процесі, щодо осіб які переховуються

Осауленко О.А., начальник кафедри досудового розслідування ННІПФПСКМ НАВС, кандидат юридичних наук
Мартиненко А.О., студент ННІЗН НАВС

В зв'язку з ухиленням від кримінального провадження підозрюваних (обвинувачених), які перебувають на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, та оголошені у розшук за злочин проти України, чинне кримінально-процесуальне законодавство передбачає спеціальне кримінальне провадження.

Обов'язок держави поставити обвинуваченого перед відкритим, гласним судом у його власній справі, в якій, насамперед, гарантується процесуальна чистота процесу та його відповідність європейським стандартам. По-друге, чітко визначена мета: притягти винного у злочині за вироком суду до справедливого покарання, а політичний обов'язок сильної держави, діяти чесно і відкрито.

Це й стало поштовхом до внесення ряду змін до чинного Кримінального кодексу України (далі - КК) та Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Метою зазначених змін до закону є забезпечення принципу невідворотності покарання у випадках, коли підозрюваний (обвинувачений), знаходиться поза межами України або переховується на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, ховаються від органів слідства та суду, ухиляючись від кримінальної відповідальності, та задля підвищення ефективності розслідування окремих злочинів проти основ національної безпеки України, злочинів, пов'язаних з терористичною діяльністю, умисних вбивств, корупційних злочинів та злочинів проти громадської безпеки, а також забезпечення конфіскації майна шляхом удосконалення процедури заочного кримінального провадження, які розслідують правоохоронні органи, щодо колишніх високопоставлених чиновників у зв'язку з виведенням за межі країни державних коштів.

Загалом сама процедура заочного засудження приблизно така:

1) прокурор і слідчий збирають докази ухилення від кримінального переслідування розшукуваної особи: звернення про екстрадицію і т.п.;

2) прокурор або слідчий за погодженням з прокурором звертається до слідчого судді з клопотанням про проведення спеціального досудового розслідування;

3) слідчий суддя протягом 10 днів розглядає дане клопотання за участю захисника і прокурора. Задовольняє або відмовляє у задоволенні заявленого клопотання;

4) кримінальне провадження завершується і передається до суду з обвинувальним актом;

5) судові провадження проходить з обов'язковою участю захисника обвинуваченого.

Відповідно до діючого Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідтворюваності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» № 4448а, від 7 жовтня 2014 року [2] та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідтворюваності покарання осіб, які переходять на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції» № 119-VIII, від 15 січня 2015 року, нова редакція частини першої статті 42 КПК говорить що, підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276 - 279 КПК, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень [1]. Відповідно до частини другої статті 2971 і частини третьої статті 323 КПК, застосовується спеціальне досудове розслідування та спеціальний судовий розгляд. Якщо підозрюваний, обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення «переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук», при цьому здійснення кримінального провадження визнано можливим за його відсутності (фактично заочне кримінальне провадження). Тому враховуючи, що статусу підозрюваного особа набуває після повідомлення їй про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, рішення про заочне кримінальне провадження може бути прийнято не раніше початкової стадії кримінального провадження, якою є притягнення особи до кримінальної відповідальності [1].

Відповідно до частини другої статті 2971 КПК «спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді». У пункті 5 частини першої статті 3 КПК, який містить визначення поняття «досудове розслідування», зазначено, що воно є стадією кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності [2]. Отже, прийняття рішення про здійснення спеціального досудового розслідування можливе й до повідомлення особи про підозру. Крім того, тепер слідчий не зобов'язаний доводити точне місцезнаходження підозрюваного за кордоном – досить встановити факт ухилення підозрюваного від слідства, крім того згідно з законом [4] спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження за загальним правилом здійснюватиметься виключно щодо осіб, яких оголошено у міждержавний та/або міжнародний розшук.

Подібна практика кримінального провадження широко застосовується у багатьох країнах: Франції, Данії, Болгарії, Естонії, Литві. Але дана ініціатива несе в собі приховану загрозу несанкціонованого застосування, з

метою отримання вигоди, на політико-економічній арені в Україні, та і сама процедура притягнення до кримінальної відповідальності та відшкодування збитків за рахунок конфіскованого містить в собі безліч процедурних питань і нюансів.

Наприклад, повернення арештованих коштів з-за кордону, заочно засудженої особи, обвинуваченої в Україні, є не легкою процедурою. Такі кошти розшукувані особи зберігають у банках інших країн. Швидше за все, це гроші якоїсь компанії, або підставної особи, і головне завдання виконавчої влади України довести, що ці гроші мають відношення до особи щодо якої відкрито спеціальне кримінальне провадження. В деяких державах зачне засудження (вирок) просто не визнається допустимим і не є достатнім для виконання відповідного рішення. Виходом із такої ситуації може бути укладення Україною міжнародних договорів з іноземними державами про виконання заочних вироків, які набрали чинності, що дасть змогу повернути якусь частину незаконно отриманих розграбованих бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідворотності покарання осіб, які переховуються на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції : Закон України 15 січня 2015 року № 119-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/119-19/paran6#n6>.
2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини : Закон України № 1689-VII від 07 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради. - 2014, - №46, ст. 2046.
3. Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини». До № 4448а від 8 серпня 2014 р. / Перш. заст. кер. Гол. управ. Шамота В. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc34?id...
4. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідворотності покарання осіб, які переховуються на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції». До № 1767 від 15 січня 2015 р. (н.д. України Геращенко А.Ю. та ін.) / Перш. заст. керів. Гол. управ. : С. О. Гудзинський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc34?id...

Особливості пізнання слідчого, які впливають на виникнення помилок

Семенов В.В., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННПП НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

Слідчий – учасник кримінального провадження, службова особа органу внутрішніх справ, ... уповноважена в межах компетенції ... здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень (ст. 3 КПК України). Слідчий визначає, чи є у кримінальному правопорушенні ознаки злочину, встановлює осіб, які його вчинили або причетні до його вчинення, а також елементи його механізму. Установлення підозрюваного – пізнавальний процес, під час якого слідчий збирає інформацію (відомості, фактичні дані) про конкретну особу, ознаки вчинення певних протиправних дій.